

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/116/2001

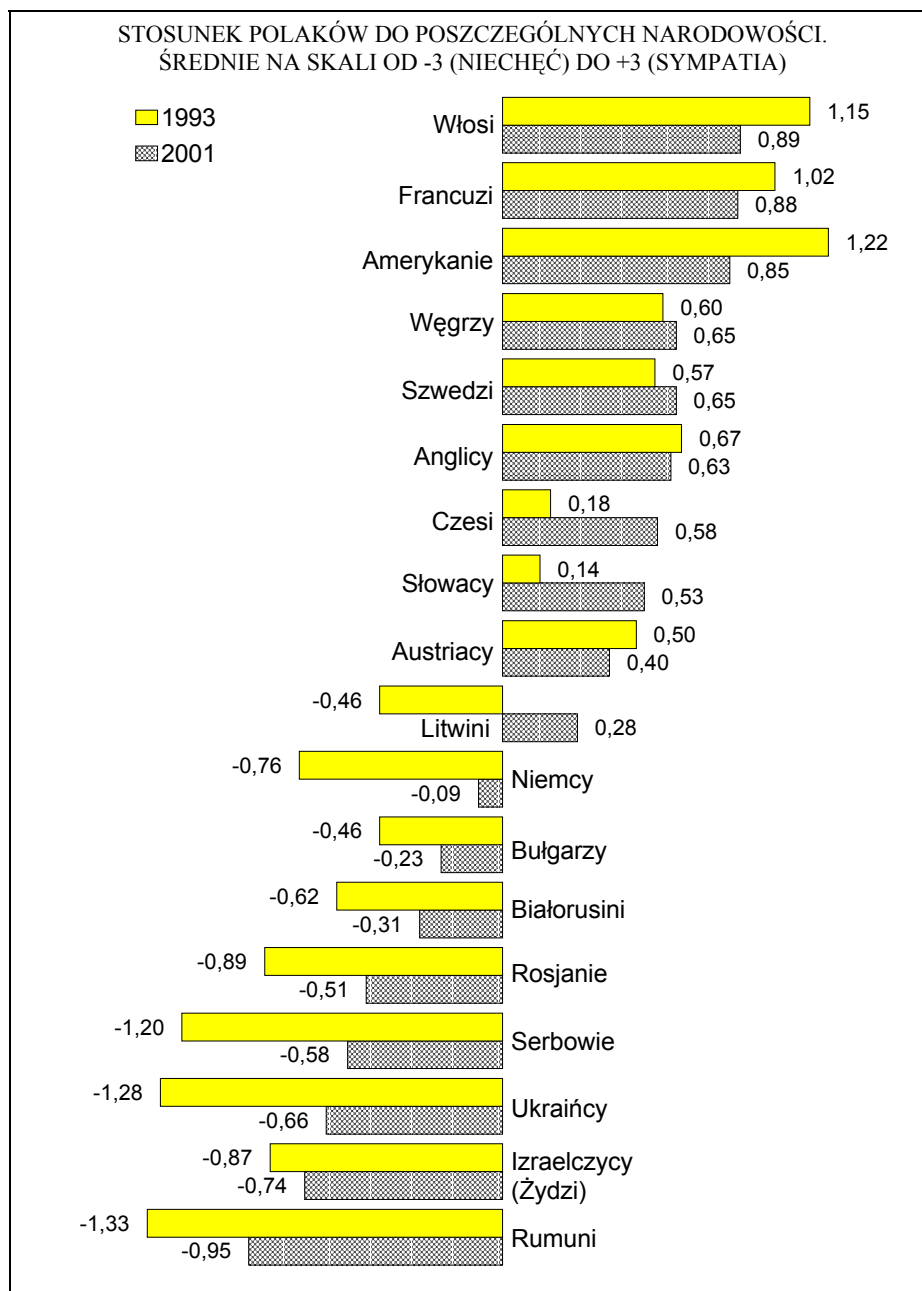
STOSUNEK POLAKÓW DO INNYCH NARODÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ 2001

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W porównaniu z początkiem lat dziewięćdziesiątych zaszły charakterystyczne zmiany w stosunku Polaków do innych narodów. Nieco zmniejszyła się sympatia do mieszkańców bogatych krajów Zachodu, jednak nie wiąże się to ze wzrostem niechęci do nich, lecz ze zwiększeniem się obojętności. Wzrosła natomiast sympatia i zmalała (nieraz znacznie) niechęć do mieszkańców wschodniej Europy.

- Bardzo wyraźnie poprawił się stosunek Polaków do wszystkich narodów bezpośrednio z nami sąsiadujących.

Emocjonalny stosunek Polaków do innych narodów nabiera szczególnie dużego znaczenia obecnie, gdy wzajemne kontakty z ludźmi różnych nacji nie są już czymś wyjątkowym, a z wolna stają się elementem codzienności. Ukształtowane historycznie różnego rodzaju stereotypy (zarówno negatywne, jak i pozytywne), a także obraz, jaki współcześnie kształtują media, współtworzą klimat tych kontaktów. Równocześnie doświadczenia i obserwacje wynikające z bezpośredniej styczności z przedstawicielami innych narodów oddziałują na nasz stosunek do nich, modyfikują stare stereotypy.

Od pierwszych lat minionej dekady rokrocznie badamy stopień sympatii lub niechęci Polaków do innych narodów. Stopniowo obejmujemy badaniem coraz większą liczbę narodów. W sondażu z 1993 roku umieściliśmy ich osiemnaście, w tym roku¹ już dwadzieścia siedem. Przedstawiona badanym lista zawierała przede wszystkim narody europejskie, w tym wszystkie z naszego regionu. Zamieściliśmy również kilka największych, powszechnie znanych narodów pozaeuropejskich - Amerykanów, Japończyków, Chińczyków, jak również coraz częściej spotykanych w naszym kraju Wietnamczyków. Badani określali swój stosunek do poszczególnych narodów za pomocą siedmiopunktowej skali: od -3 (niechęć) do +3 (sympatia). Środek skali (0) oznaczał obojętność.

Na ogół większą sympatią Polacy darzą mieszkańców krajów rozwiniętych, należących do bogatego Zachodu, niż przedstawicieli biedniejszych krajów wschodnioeuropejskich czy bałkańskich. Z sympatią najczęściej spotykają się Francuzi i Włosi (ponad połowa Polaków deklaruje sympatię do nich, a niespełna jedna dziesiąta - niechęć). Niewiele ustępują im Amerykanie, a także Węgrzy i Czesi.

---

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (135) przeprowadzono w dniach od 3 do 6 sierpnia 2001 roku na liczącej 964 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

W tym miejscu trzeba zauważyć, że w świetle wyników naszych badań już nieaktualny wydaje się stereotyp mówiący o szczególnej sympatii Polaków do Węgrów i raczej niechętnym stosunku do Czechów. Jedni i drudzy równie często spotykają się z sympatią i równie rzadko z niechęcią. Śladem tradycyjnego zróżnicowania stosunku do tych narodów jest jedynie to, że Węgrzy uzyskali wyższą niż Czesi wartość średniej na skali, co oznacza, że wyrażana do nich sympatia jest silniejsza, częściej określana maksymalną liczbą punktów.

Tabela 1

Narodowości	Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?				Średnie*
	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	
	w procentach				
Francuzi	55	29	9	7	+0,88
Włosi	54	31	8	7	+0,89
Amerykanie	50	30	14	6	+0,85
Węgrzy	47	31	15	7	+0,65
Czesi	47	33	15	5	+0,58
Szwedzi	44	32	14	10	+0,65
Anglicy	44	32	18	6	+0,63
Grecy	43	33	13	11	+0,67
Słowacy	42	34	15	9	+0,53
Austriacy	37	34	21	8	+0,40
Litwini	36	32	24	8	+0,28
Japończycy	33	30	22	15	+0,24
Słoweńcy	32	32	21	15	+0,29
Niemcy	32	28	36	4	-0,09
Łotysze	26	29	27	18	+0,01
Białorusini	26	27	40	7	-0,31
Chorwaci	25	28	32	15	-0,16
Bułgarzy	25	30	36	9	-0,23
Estończycy	24	30	26	20	+0,06
Wietnamczycy	23	28	33	16	-0,26
Rosjanie	23	27	47	3	-0,51
Chińczycy	22	28	35	15	-0,34
Izraelczycy (Żydzi)	19	26	47	8	-0,74
Ukraińcy	19	26	49	6	-0,66
Serbowie	17	27	42	14	-0,58
Romowie (Cyganie)	17	23	56	4	-0,91
Rumuni	15	23	56	6	-0,95

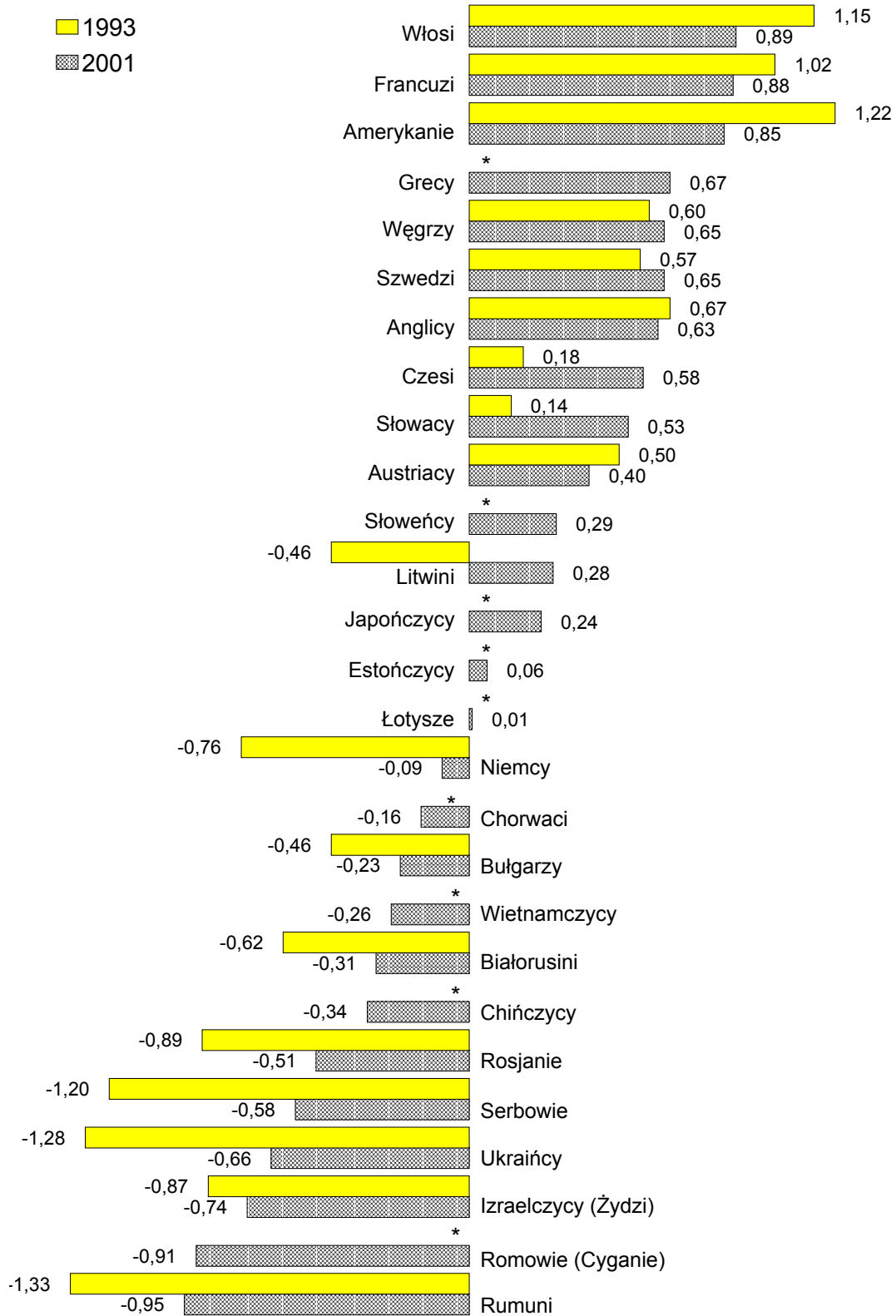
* Średnie mierzone na skali od -3 (niechęć) do +3 (sympatia)

Tabela 2

Narodowości	Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?*															
	Sympatia								Niechęć							
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001
	w procentach															
Francuzi	61	51	67	62	60	58	53	55	9	13	8	6	8	11	11	9
Włosi	63	54	66	62	63	55	53	54	6	12	8	7	8	11	11	8
Amerykanie	62	58	63	59	64	61	54	50	9	13	10	9	6	10	12	14
Węgrzy	47	41	56	48	47	44	44	47	18	21	14	16	16	20	15	15
Czesi	38	30	43	44	45	41	44	47	28	32	25	22	19	22	18	15
Szwedzi	44	40	53	52	49	43	41	44	14	17	14	12	12	17	14	14
Anglicy	47	41	51	51	55	50	45	44	16	20	17	13	12	16	15	18
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	43	-	-	-	-	-	-	-	13
Słowacy	33	32	44	38	39	36	34	42	27	27	22	21	22	26	21	15
Austriacy	41	37	48	49	47	43	40	37	19	20	20	12	14	17	18	21
Litwini	24	22	35	36	36	29	30	36	43	43	33	31	30	34	29	24
Japończycy	-	-	43	48	43	35	33	33	-	-	21	16	18	23	24	22
Słoweńcy	-	-	-	-	-	-	-	32	-	-	-	-	-	-	-	21
Niemcy	23	26	35	43	38	32	31	32	53	45	38	31	30	39	39	36
Łotysze	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	27
Białorusini	19	17	18	21	22	19	18	26	47	49	53	50	46	48	50	40
Chorwaci	-	-	-	-	-	-	-	25	-	-	-	-	-	-	-	32
Bułgarzy	19	16	23	23	23	20	20	25	41	43	42	39	39	41	40	36
Estończycy	-	-	-	-	-	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	26
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	20	21	23	-	-	-	-	-	34	38	33
Rosjanie	17	16	17	21	20	19	17	23	56	59	59	57	53	55	57	47
Chińczycy	-	-	-	-	-	21	19	22	-	-	-	-	-	36	37	35
Izraelczycy (Żydzi)	15	17	25	26	28	19	19	19	51	47	45	41	41	48	49	47
Ukraińcy	12	9	14	16	15	13	16	19	65	66	63	60	60	59	58	49
Serbowie	10	12	14	15	16	13	14	17	55	51	57	49	44	50	48	42
Romowie (Cyganie)	-	6	10	12	10	10	13	17	-	75	73	70	71	69	64	56
Rumuni	9	8	11	12	11	10	13	15	66	68	68	70	66	66	63	56

* Pominięto obojętność i „trudno powiedzieć”

RYS. 1. STOSUNEK POLAKÓW DO POSZCZEGÓLNYCH NARODOWOŚCI.
ŚREDNIE NA SKALI OD -3 (NIECHĘĆ) DO +3 (SYMPATIA)

* W 1993 roku brak pomiaru.

Tabela 3

Narodowości	Średnie na skali od -3 (niechęć) do +3 (sympatia)							
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001
Francuzi	1,0	0,7	1,2	1,2	1,0	0,9	0,8	0,9
Włosi	1,2	0,8	1,1	1,2	1,1	0,9	0,9	0,9
Amerykanie	1,2	1,0	1,1	1,1	1,3	1,1	0,9	0,9
Węgrzy	0,6	0,4	0,8	0,7	0,6	0,5	0,6	0,7
Czesi	0,2	0,0	0,3	0,5	0,5	0,3	0,5	0,6
Szwedzi	0,6	0,4	0,8	0,9	0,7	0,5	0,6	0,7
Anglicy	0,7	0,4	0,7	0,9	0,9	0,7	0,6	0,6
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	0,7
Słowacy	0,1	0,1	0,4	0,4	0,4	0,2	0,3	0,5
Austriacy	0,5	0,4	0,6	0,8	0,8	0,6	0,5	0,4
Litwini	-0,5	-0,5	0,0	0,1	0,2	-0,1	0,3	0,3
Japończycy	-	-	0,5	0,7	0,5	0,3	0,3	0,2
Słoweńcy	-	-	-	-	-	-	-	0,3
Niemcy	-0,8	-0,5	-0,1	0,2	0,1	-0,2	-0,2	-0,1
Łotysze	-	-	-	-	-	-	-	0,0
Białorusini	-0,6	-0,8	-0,7	-0,6	-0,5	-0,6	-0,6	-0,3
Chorwaci	-	-	-	-	-	-	-	-0,2
Bułgarzy	-0,5	-0,6	-0,4	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3	-0,2
Estończycy	-	-	-	-	-	-	-	0,1
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	-0,3	-0,3	-0,3
Rosjanie	-0,9	-1,0	-0,9	-0,9	-0,7	-0,8	-0,8	-0,5
Chińczycy	-	-	-	-	-	-0,4	-0,4	-0,3
Izraelczycy (Żydzi)	-0,9	-0,8	-0,5	-0,4	-0,4	-0,7	-0,7	-0,7
Ukraińcy	-1,3	-1,4	-1,1	-1,0	-1,0	-1,0	-0,9	-0,7
Serbowie	-1,2	-1,1	-1,0	-0,9	-0,7	-0,9	-0,7	-0,6
Cyganie (Romowie)	-	-1,8	-1,6	-1,5	-1,5	-1,4	-1,2	-0,9
Rumuni	-1,3	-1,5	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,1	-1,0

Sympatia zdecydowanie przeważa nad niechęcią jeszcze w stosunku do ośmiu narodów. Należą do nich Szwedzi, Anglicy, Grecy, Austriacy, ale także Litwini, Słowacy i Słoweńcy. Są również Japończycy, którzy cieszą się wyraźnie większą sympatią niż dwa inne umieszczone na naszej liście narody Dalekiego Wschodu - Chińczycy i Wietnamczycy.

Po raz pierwszy uwzględnieni w sondażu Łotysze i Estończycy są stosunkowo mało znani Polakom - jedna piąta nie potrafiła określić swojego stosunku do nich. Pozostali mniej więcej równie często deklarowali sympatię, co niechęć. Jednak biorąc pod uwagę średnią, w uczuciach do obu wymienionych narodów przeważa, choć w minimalnym stopniu, sympatia.

W stosunku do pozostałych narodów zamieszczonych na naszej liście częściej deklarowano niechęć niż sympatię. Relatywnie najmniejsza (zaledwie 4-punktowa) przewaga niechęci nad sympatią występuje w stosunku do Niemców. Mniej więcej jedna trzecia Polaków wyraża sympatię do nich, a niewiele większy odsetek deklaruje niechęć. Natomiast z największą niechęcią spotykają się Rumuni i Romowie (Cyganie) - ponad połowa ogółu badanych ma niechętny stosunek do tych nacji.

Interesujące są zmiany stosunku Polaków do innych narodów, jakie można zauważyć w dłuższej perspektywie. Zarysowuje się tu bowiem tendencja do powolnego wprowadzenia i niesystematycznego, ale jednak widocznego spadku na ogół dużej sympatii do mieszkańców krajów wysoko rozwiniętych - niemal wszystkich zamieszczonych na naszej liście narodowości zachodniej Europy (może z wyjątkiem Szwedów), a także do Amerykanów i Japończyków. Tendencja ta uwidacznia się zarówno w zasięgu sympatii (czyli odsetkach badanych, którzy deklarują sympatię), jak i w „temperaturze uczuć” (czyli średniej na skali). Trzeba jednak zaznaczyć, że nie wiąże się to ze wzrostem niechęci, lecz ze zwiększeniem się obojętności.

Towarzyszy temu poprawa stosunku do narodów naszego regionu, szczególnie do naszych wschodnich sąsiadów, ale także Romów (Cyganów) czy Serbów, najczęściej wyrażająca się zarówno we wzroście sympatii, jak i spadku niechęci. Zjawisko to można by określić jako tendencję do pewnego dystansowania się wobec Zachodu lub jako

odzwierciedlenie spadku jego przecenianej atrakcyjności w początkowym okresie transformacji. Może to także oznaczać przełamywanie tradycyjnie negatywnych stereotypów w stosunku do Cyganów czy narodów Wschodu.

Szczególną uwagę warto zwrócić na bardzo wyraźną zmianę stosunku do Niemców. Na początku dekady ponad połowa Polaków deklarowała niechęć do nich, tylko niespełna jedna czwarta - sympatię. Obecnie proporcje te, jak już wspomnieliśmy, są niemal wyrównane.

Trzeba jeszcze powiedzieć o stosunku Polaków do narodów sąsiadujących. Najbardziej lubiani spośród naszych sąsiadów są Czesi i Słowacy, najmniej - Ukraińcy i Rosjanie. W ciągu minionych ośmiu lat zaszły pozytywne zmiany w stosunku Polaków do wszystkich naszych bezpośrednich sąsiadów. Na początku ubiegłej dekady tylko do dwóch spośród sąsiadujących z nami narodów - Czechów i Słowaków - badani częściej deklarowali sympatię niż niechęć. W stosunku do pozostałych przeważała (i to bardzo znacznie) niechęć. Obecnie do wszystkich znacznie rzadziej odnosimy się z niechęcią, a częściej z sympatią. W stosunku do Litwinów sympatia bardzo wyraźnie przeważa nad niechęcią, a wobec Niemców, jak już mówiliśmy, uczucia pozytywne i negatywne niemal się równoważą. Natomiast ciągle jeszcze wyraźnie przeważa niechęć do wszystkich trzech wschodnich sąsiadów, choć jest ona znacznie mniejsza niż przed ośmioma laty.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI